

Q. K.
4152.

X 1876207

C. B. D.

De

II i
3176

CATECHIZA- TIONE VETERUM,

maximè

Ex Antiquitate Ecclesiasticâ & Theo-
logiâ Catecheticâ,

PRÆSIDE

VIRO

*Summè Reverendo, Magnifico, Amplissimo atque
Excellentissimo,*

DN. MICHAELE WALTHERO,

S. THEOL. D. PROFESS. PUBL. CE-
LEBERRIMO, ET ALUMN. ELECTOR.

EPHORO GRAVISSIMO,

In Aroaterio Theologico,

Ad Diem III. Mensis Februarii, An. cl. 17c LXXXVIII
publicè differet

M. JOHAN. SIGISMUNDUS Starck/
Misenensis.

WITTENBERGÆ,

Literis CHRISTIANI SCHRÖDTERI, Acad. Typ.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE
(SAALE)

BIBLIOTHECA
PONICKAVIANA

C. B. D.
De

CATECHIZATIO
TIO NE VETERUM

Maximo
Ex Auctoritate Ecclesiastica & Theo-
logia Catechetica
PRESIDE

VIRO
Summo Reverendo, Magnifico, Amplissimo atque
Excellentissimo

DN. MICHAELI WALTHERO
S. THEOL. D. PROFESS. PUBL. CE-
LEBRARIO, ET ALIUM RECTOR.

EPHORO GR. VISSINO

In Auctoritate Theologica
Additione Messis Februarii, Anno MDCCLXXVII

publice dillecte

M. JOHANN. SIGISMUNDUS GRENZ

Miltenberg

WITTENBERG

Licetis CHRISTIANI SCHEFFNERI

Hæc animo meo subinde in-
hæsit opinio, curiosis utilia præferen-
da esse in Disciplinis quibusvis. Eo
valuit sententia, ut præsentem de CA-
TECHIZATIONE, quã titulus præfert,
materiam, specimen Theologicum ubi
edendum fuit, selegerim. Equidem cum
universum ferè Eruditorum Orbem hodiè ad arma vocave-
rit *D. Molinas* quidam, per Orationem *della Quiete* (ut
barbarè vocat,) aut *de purâ fide internâ*, (re non minus bar-
bara,) parum abfuit quin in portentosa & prorsus absurdâ
hæresi, quam QUIETISMUM vocitant, examinandâ stylum
occuparem. Mutavi tamen sententiam, ubi in mentem ve-
nit recordari illud Θεολογικῆ Apostolici: τί γάρ μοι καὶ τὸ εἶ-
ξω κείναι; (1. Cor. V. 12.) Nimirum domestica nobis magis
curæ cordiq; esse debent, quàm τὰ ἔξωθεν. Cum igitur, fa-
mâ hætenus ita ferente, in Comitibus nostris Provincialibus,
inter Curas publicas CATECHIZATIONI quoq; sive, quâ
rationem, ordinem ac modum, sive quâ diligentio-
rem tractationem, locus fuerit datus, imprimis placuit isthoc argu-
mentum, ac eo quidem consilio, non ut anser olores inter-
strepere, (neque enim mihi adeò suffenus sum) sed ut in-
genii vires in Antiquitate Ecclesiastica, cujus Cura Θεοσοφί-
α Cultori non ultima esse debet, periclitarer, atque adeò
Mæcenatibus Studia mea, Lectori autem benevolo industri-
am probarem. Audaciam si quis mihi exprobrare velit ac
ætatem juvenilem, secum cogitet velim illud Afræi senis:
Ποῦνάκι καὶ κηπὼρὸς ἀνὴρ μάλα καίρειον εἶπεν.
Fortes fortuna adjuvat. Nostros Conatus adjuvet immor-
tale Numen!

A

§. I. De

DE CATECHIZATIONE Commentaturis & vox ipsa vindicanda, & ejus notio prælibanda est. Et si enim dictio ad palatum amasiarum Ciceronis fortè non sit, quin etiam venustior paulo, aut saltem magis placens substitui potuisset, nostram tamen excusabit & inscriptionis facilitas, quæ rotundam requirit dictionem, & argumenti Ecclesiastici ratio, quæ dictione sui generis contenta est. Κατήχησις vocant Scriptores Græci. Vocis autem κατηχήσεως si spectes Etymon, ἀπὸ τῆς κατηχεῖν deducta est, cujus significatio, uti est vel *Civilis* vel *Theologica* & *Scripturæ* congrua; ita & vel *profano* vel *Ecclesiastico* stylo diversimodè significat. Priori modo κατηχεῖν propriè est resonare, ἀπὸ τῆς ἤχης, à *fano*; vel ἀπὸ τῆς ἤχης, quam Ebræi ἐμφατικῶς τὰς vocant חק-תב, *filiam vocis*, q. d. vocem ab aliâ genitam. Quemadmodum enim in echo una vox bis aut ter auditur; ita quoque in tali informatione eadem vox auditur ex docente pariter & discente. Et hoc modo κατηχεῖν generaliter significat *viva voce erudire, ita ut is, qui docet, rem auribus alterius insonet.* Ita apud Lucianum, Scriptorem ἀπικώτατον: Ἐμὲ δὲ παρέδωκεν ἀπὸ λευγέρῳ πάνι τῶν ἐαυτῶν νεανίσκων, καὶ εἶπε κατηχεῖν, ὅσα ποιῶν μάλιστα, ψυχαγωγεῖν αὐτὸν δυναίμην. Estq; κατηχεῖν ita *viva voce erudire, ut ea scripto committere nolis*, observante Erasmo super Præfat. Luca, p. 152. qui paulò ante monuerat, familiare fuisse priscis illis Theologis apud Ægyptios, & apud Gallos, Druidis, Gymnosophistis quoq; apud Indos, Sacrorum suorum mysteria viva voce tradere, non scriptò. Horum referendū censemus illud Hieron. Epist. ad Pammach. *Symbolum non scribitur in charta, sed in tabulis Cordis Carnalibus!* κατηχεῖσθαι autē idem quod audire aliquid ex aliorum sermone, ut ipse eruditus reddat interrogatus tandem responsum, Germanicè: *einen mündlichen Bericht ertheilen!*

theilen / interprete Brentio ; Posteriori autem modo & specialiter notat *audire ex aliorum Sermone aliquid, quod ad mysteria salutis pertinet.* Et *latius* quidem idem est, quod *instituire in cognitione mysteriorum Religionis*, quò pertinent loca Rom. II. 18. *κατηχήμεν* ἐκ τοῦ νόμου, *Vulgata: instructus per legem*, Beza: *instructus ex lege.* I. Cor. XIV. 19. *ἵνα καὶ ἄλλοις κατηχήσω, ut & alios instruam.* Gal. VI. 6. *κοινωνεῖτε δὲ ὁ κατηχήμεν* τὸν λόγον τῷ κατηχῶντι, *Communicet autem, qui instituitur in sermone, ei qui instituit*, ubi Oecumenius p. 108. Edit. Veron. *κατηχήμεν* exponit per *διδασκόμεν*, Theodoro to autem ad h. l. est *μαθητευόμεν*, sicut *κατηχῶν* est *διδάσκαλος*; *strictius* verò pro *instituire* *ἵνα* voce in *cognitione primorum capitum fidei* seu doctrinæ Christianæ, quò referri potest Act. XVIII, 25. de Apollo, quod fuerit *κατηχημέν* τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, *edoctus viam Domini.* Illustrari potest è profanis hæc notio, siquidem etiam Platonicis *κατήχησις* est institutio ea, quâ prima scientiæ alicujus rudimenta traduntur. Ita enim Porphyrius in princ. *Quæst. Homer. ἡμεῖς δὲ ἐκ παιδικῆς κατηχήσεως περνοῦμεν μάλλον ὅσον τοῖς πλείστοις, ἢ νοῦμεν.*

§. II.

Efferi autem solet hic Catechizationis actus variè apud Scriptores Sacros pariter & Ecclesiasticos. Ipse *θεορήτωρ* Paulus *ᾤφραζε* per *διδάσκειν τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λόγων τοῦ θεοῦ*, *prima Christianæ Religionis elementa ἵνα voce tradere*, & quasi *insufurrare*, ita, ut à discente reddatur ratio eorum, quæ *edoctus* est, Ebr. V. 12. Apud Scriptores Ecclesiasticos exprimitur per *γενναῖν* *ἀπὸ τῆς ἀληθείας κατηχήσεως*, à Clemente Alex. L. III. *Stromat.* loco infra §. XIII. à nobis adducendo; item per *γαλακτοτροφεῖν*, in *Constitut. Apostolic.* L. II. c. 33. p. 859. Edit. Paris. in fol. *metaphorâ* petitâ à *παιδίοις γαλακτοτροφεύμενοις*, infantibus qui lacte aluntur, ut

Chrysoſtomus vocat. Monent enim illæ, Spirituales Pa-
rentes eſſe honorandos, qui Spiritu S. repleverint, τὸς τῶ λό-
γω γαλακτοτροφῆσαντας, qui verbo velut lacte nutriverint.
Et Felix Pontifex Rom. Petrum Fullonem in Epist. ad eum,
quæ exstat apud Zonaram in Canones Concilior. p. 540. E-
dit. Paris. in octavo ita alloquitur: Quos Ecclesia aluit, quos
nutricata est, quos ad mensuram staturæ traduxit, γαλακτο-
τροφῆσαι αὐτοὺς ἀποστολικῶν καὶ προφητικῶν δόγμασι, propheticis &
apostolicis dogmatibus eos quasi lacte nutriendo, hos tu uno
momento veneno necasti. Oppositum ejus est ἀπογαλακ-
τίσαι, à lacte (Catechetico puta) depellere: quam in rem,
egregius succurrit locus ex Basilio M. Homil. XIII. quæ est
exhortatio ad Baptismum: Ecclesia alumnos suos clara vo-
ce convocat, ut quos olim parturivit, pariat καὶ ἀπογαλακ-
τίσαι αὐτοὺς τῶν λόγων τῆς κατηχήσεως, γύουσι τῆς σερραῆς τῶν δογ-
μάτων τροφῆς, & à primò Catechesews sermone tanquam la-
cte depulsis, solidarum dogmatum cibum præbeat degustan-
dum. Præterea institutionem Catechetica designant per
μύησιν, quo spectat titulus L. VII. Constitut. Apostolic. περὶ
πολιτείας καὶ εὐχαριστίας καὶ τῆς κατὰ χριστὸν μύησεως de vivendi
ratione, gubernatione & institutione Catechetica, quæ est se-
cundum Christum. Initiationem aliàs vocant.

§. III.

Est itaque, ut recepto in Scholis ordini por-
riò insistamus, κατήχησις sive Catechizatio familiaris per vi-
vam vocem facta institutio in elementis Christianæ religio-
nis. Hoc sensu omnes scriptores veteris & præsentis Eccle-
siae vocabulum hoc temper intellexerunt, & etiamnum
hodiè intelligunt. Audiamus juniores. Chytræo Cate-
chesis in genere significat formam institutionis, in qua viva
voce auditoibus initia alicujus doctrinæ in certos locos metho-
dicè distributa traduntur, & auditores ea, quæ ipsis tradita
sunt,

sunt, & quæ didicerunt, vicissim reddere & recitare coguntur. Philippus Melanchthon in illud I. Tim. IV. esto assiduus in lectione & doctrina ita commentatur: Doctrina est hoc, quod usitatè nominamus Catechesin, i. e. summa dogmatum, recitans Articulos fidei, descriptionem Peccati, discrimen Legis & Evangelii, usum Sacramentorum, discrimen Justitiæ æternæ, & vitæ politicæ, sumta ex ipsâ voce divinâ, quæ prius legitur. Et hæc ipsa CATECHESIS est interpretatio LECTIONIS, seu longa seu brevis. Cum enim in discendo necesse sit, integrum corpus doctrinæ mente complecti; RUDIORIBUS tradendæ sunt ordine breves summa principalem dictorum, &c. Cum igitur opus sit FORMA aliquâ in docendo, &c. hanc formam, hanc doctrinam nominat, quæ est CATECHESIS seu brevis seu longa: quæ quidem & ipsa librorum sacrorum interpretatio est, quia inde sumenda est CATECHESIS, & testimonia ibi monstranda sunt.

§. IV.

Initia autem τῆς κατηχησεως non nova, sed multis retrò seculis cognita fuere, non enim à nostris avi Doctoribus est Catechizatio inventa, sed jam sanctorum Patrum tempore, à mundi origine ad diluvium, & à diluvio iterum ad Moysen usque, (qui divina oracula primum scriptis complexus est,) in usu fuit. Aedes enim eorum & domus quid aliud fuerunt, quam Scholæ, in quibus doctrinam de Deo, de Creatione, Imagine Dei, Lapsum seu Peccato & poenis illius, de promissione Seminis, adeoque Fœdere Dei gratuito, de Cruce & Calamitatibus Ecclesiæ, de Sacrificiis & Cultu Dei &c. liberis suis & nepotibus, quos longa serie numerarunt, orali & Catechetica institutione inculcarunt & repetierunt? Præterea verò istam rudiorum, non puerorum tantum, sed adultorum etiam, ab Ethnicismo vel Judaismo ad Christianismum transeuntium, Catechizationem in

Ecclesiæ; N. T. | primordiis usitatam fuisse, vel indè mani-
festum est, quod Catechesis Apostolorum, illiusque capita
præcipua, Ebr. VI. 1. his verbis expressè, recitantur: Διὸ ἀ-
φέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τὸ χριστῶ λόγον, ὅτι τὴν τελειότητα φερώ-
μεθα, μὴ πάλιν θουέλιον μεταβαλλόμενοι μετανόιας ἄπο νεκρῶν
ἔργων, καὶ πίστεως ὅτι θεὸν, βαπτισμῶν διδαχῆς, ὅτι θύσεως τε χει-
ρῶν, ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, καὶ κρίματ^{ος} αἰώνι^{ου}. Et quis qua-
sō D. Paulus? annon Catechista? I. Cor. XIV. 19. Quis
Apollo? annon Catechumenus? Act. XVIII. 25. quid sibi
volunt verba Autoris Epistolæ ad Ebræos: Vos, quos oport-
uit pro temporis ratione Doctores esse, rursum opus est
*doceri τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τῷ θεῷ, elementa initi-
e loquiorum Dei?* Ebr. V. 12. Annon exprobrat illis segni-
tiam, quâ laborabant, in tantum, ut cum jam alios de Chri-
stianismî professione instituere debuissent, illis vix bolus
scientiæ suppetat, adeoque Catechetica sub manus re-
vocare, & prima religionis Christianæ rudimenta ipsos e-
doceri necesse haberent? Quâ exprobratione nequaquam
opus fuisset, si Catecheticis exercitiis antea non fuissent i-
nitiati. Hanc consuetudinem primitiva Ecclesia post Apo-
stolorum tempora continuans, isti muneri destinatos aluit,
& hōc ceu progymnasmate quodam, ad majores gradus &
functiones in Ecclesia illos præparavit. Inter quos in pri-
mis illustres fuerunt *Pantenus*, quem Clemens Stromat. L. I.
ab Apostolis omnia didicisse testatur; idem *Clemens Ale-
xandrinus* ipse, Pantæni successor; Clementis discipulus *Ori-
genes*, cum decimum octavum ætatis annum ageret, sectæ
Catechisticæ apud Alexandriam & ipse præfuit, annotanti-
bus Hieronymo in Catalogo Scriptorum, & Eusebio, L. VI.
Hist. Eccles. c. III. XIV. XV. qui addunt, tanto numero à
mane ad vesperam usque ad scholam Origenis Catecheti-
cam confluisse τὸς καθηγμένους, ut coactus ille fuerit, ad sub-
le-

levandas labores sibi adjungere *Heraclam*, (tunc Presbyterum, postea Episcopum Ecclesiae Alexandrinae) cui etiam tandem Alexandria Casaream abiens, Catechizandi munus tradidit, teste iterum Eusebio L.D.c. XXVI. Porro & *Dionysius Alexandria* urbis Episcopus, sub Heracla scholam *κατηχῆσεων* Presbyter tenuit, Origenis valde insignis auditor, attestante Hieronymo. Nec non *Optatus Milevitanus* in Carthaginensi; *Damasceus* in Damascenâ: *Cyrillus* in Hierosolymitana Ecclesia, & alii verustiores adhuc, de quibus Eusebius L. VII. Hist. Eccles. c. IX, X, & L. VI. c. III. XIV. qui omnes ob merita reportarunt laudem magnorum Ecclesiae luminum. Ferè præterieram Præfulem Hipponensem, *B. Augustinum*, qui jamdum Episcopus Librum de Catechizandis rudibus perscripsit ad Diaconum Ecclesiae Carthaginensis, *Deo gratias*. Habetur is hodiernum Tom. IV. Opp. ejus, atque ita orditur: *Petis à me, frater Deo gratias, ut aliquid ad te de catechizandis rudibus, quod tibi usui esset, scriberem.* Dixisti enim, quod apud Carthaginem, ubi Diaconus es, ad te sapè adducantur, qui fide Christiana primitus imbuendi sint. -- Ego verò, non eam tantum, quam familiariter tibi, sed etiam quam matri Ecclesiae universaliter debeo, charitate ac servitute compellor, si quid per operam meam, quam Domini nostri largitate possum exhibere, idem eos Dominus quos mihi fratres fecit adjuvari jubet, nullo modo recusare; sed potius prompta & devota voluntate suscipere. Quanto enim cupio latius erogare pecuniam Dominicam, tanto magis me oportet, si quam dispensatores Conservos meos difficultatem in erogando sentire cognosco, agere quantum in me est, ut facile atque expedite possint, quod impigrè ac studiosè volunt. Nec omissendus *Job. Gerson*, Academiae Parisiensis Cancellarius, Carolique Francorum Regis ad Synodum Constant. Legatus, (quem virum ingentis

gentis doctrina & pietatis vocat Ant. Possevinus; Theologia
Scholastica peritissimum, Poëtam & Oratorem suo tempore
insignem, Sixtus Senensis laudat,) non gravatus fuerit, li-
brum de pueris ad Christum trahendis edere, in quò hæc
habetur, inter alia, pia admodum *προς Πόντιος*: *Usque quo,*
parvuli, diligitis infantiam? ad quid diligitis vanitatem,
& queritis mendacium? venite fidenter! nulla viarum insi-
dia, nullus latet anguis in herba. Communicabimus mutuò
bona spiritualia: quia temporalia vestra nulla requiro. E-
go vobis doctrinam, vos mihi orationem impenditis: imò
orabimus pro invicem ut salvemur.

§. V.

Non minus autem necessaria, quàm antiqua est Catechiza-
tionis opera, ac in tantum quidem, ut sine periculo animarum
tam Pastorum quàm auditorum omitti, aut saltem negligenter
tractari, nequeat. Unde enim tot hæreses & nova dogma-
ta locum passim inveniunt? Unde tanta in rebus ad salu-
tem necessariis inscitia? Unde enormis adeò in vita Com-
muni barbaries & *ασωλία*? Aut valdè fallor, aut verum est,
in causa esse Catechizationis neglectum. Ubi namque so-
lida pietatis fundamenta jacta non sunt, fieri non potest,
quin populus quolibet doctrinæ vento hùc illùc agitetur, ac
in gravia prolabatur flagitia atque scelera. Cujus rei te-
stimonium producit Iustus Conscientissimus *Job. Brunne-*
mannus in Jure Ecclesiastic. L.I. c. VI. m. 5. p. 119. de duo-
bus adolescentibus abigeis, altero quindecim, altero trede-
cim circiter annorum, qui rerum divinarum adeò imperiti
fuerint, ut nihil quidquam sive de Deo, sive de Salute scive-
rint, & vix Orationem Dominicam, & ne hanc quidem si-
ne errore, saltem sine omni intellectu, recitare potuerint.
Idem alibi m. 1. p. 117. exemplum adfert de Sodomita quò-
dam, viginti tres annos nato, qui Deum obtestatus fuerit,

sc

se nescivisse, crimen esse factum suum; quam, crassissimam licet, ignorantiam non semel in Actis legerit allegatam. *Quid respondebunt* (sunt verba jam laudati Brunnemanni) *Pastores Ecclesiarum nonnulli supremo Archi-Pastori, qui neglectâ Catechizatione tot animas miserè perire sinunt?* l. d. p. 199. Novimus B. Lutherum adeò severè eam exigere, ut Doctores eos, qui in doctrina Catechetica urgenda somnolenti sint, aut etiam obdormiscant, nequaquam ferendos esse censeat. Quod si enim Lutherus sub ipsa statim feliciter à se institutæ reformationis initia & deinceps semper, sepultam hactenus Catechizationem magno zelo urgens, in superiorum temporum Episcopos, quod exercitium adeò necessarium neglexissent, acriter invectus est; quanto magis & hodiè in omnes inveheretur Pastores, qui cum vestigia tanti Ducis premere debeant, hanc tamen muneris sui partem tam frigide & negligenter obeunt? Num verò diversum statuisset ipsum credamus de Catechumenis, hujus rigidioris disciplinæ & rædiosi laboris in discendo impatientibus? Profecto, si quid jus, si quid ratio hîc valet, propter quam causam Pastor eliminandus; eadem si auditor laboret, pro eo habendum esse, qui Christum neget, ac propterea indignum, qui ad S. Cœnam, ad sponsonem in Baptismo, ad ullam partem muneris Christiani admittatur, imò esse excommunicandum, & è cœtu Ecclesiæ exterminandum statuit. Age verò de necessitate Catechizationis, ex parte auditorum, Cyrillum Hierosolymitanum audiamus, Proëm. Catechesium suarum: *Festinent pedes tui ad Catecheses audiendas. Accipe hanc admonitionem, ut ea, quæ in Catechesibus traduntur, sic discas, quo possis ea in perpetuum. Non existimes, institutiones istas esse similes homiliis, quamvis & hæc bonæ sint & fide dignæ. Persevera in Catechesibus, etiamsi sermonem in longum produxerimus.* Neq; verò mirum,

B

mirum,

mirum, ex capite necessitatis urfisse opus hoc juniores pa-
riter & Patres, cum Servatorem ipsum autorem habeat,
quippè à quò Catechizatio præcepta, quando baptismum in-
stituit & suos discipulos jusfit omnes gentes docere & μα-
θητεύσαι, discipulos sibi facere: Quod Christi præceptum,
Basilii M. l. I. c. I. de Bapt. per totum urget & explicat.
Eò referunt etiam mandatum pascendi agnos Petro datum,
Joh. XXI. 15. vi cujus etiam infantes & impuberes cognitio-
ne articulorum fidei sunt imbuendi.

§. VI.

Eò magis autem urgendum hoc opus, quò major ex
Catechetica institutione in Ecclesiam redundat fructus.
Nec enim alià quâcunqve viâ apud ignarum vulgus magis
promovetur Christianismus, quàm hâc instituendi formâ.
Id quod rectissimè attenderunt anno seculi hujus decimo
octavo Theologi (Reformati) in Synodo Nationali Dor-
drechtana, quorum prima ferè cura erat doctrina Cateche-
tica: Ita namqve legimus in Actis, Sess. XIV. *Cum insti-
tutionis Catecheticae in primis Religionis Christianae funda-
mentis summa sit in Ecclesiis tum utilitas, tum necessitas: --
statutum fuit, articulum hunc in primis esse renovandum, --
omnibusq; Pastoribus, non tantum in urbibus, sed & in omni-
bus pagis, seriò, & sub gravi censura Ecclesiastica pœnâ man-
dandum esse, ut diebus dominicis post meridiem semper ha-
beant Conciones Catecheticas. -- Cum verò conqverantur Ec-
clesiae, atqve ipsa testetur experientia, hanc doctrinam Cate-
cheticae explicationem in Ecclesiis nostris hætenus usitatam,
quæ publicè in templis è Cathedra instituitur, non sufficere,
ad rudem juventutem in primis Religionis Christianae fun-
damentis pro ipsorum captu commodè imbuendam, neqve ad
ignorantiam ab imperita plebe satis commodè tollendam,*
rogata

rogata fuit tota Synodus, ut seriò de commodâ ratione cogitaret quæ insuper ad juniores atq; adultiores, qui nondum in cognitione Religionis Christianæ satis profecissent, accuratius instituendos adhiberi posset. Cum autem commodior excogitari ratio minus queat, unanimiter introductionem hujus κατηχήσεως exercitii etiam extra Conciones Catecheticas decreverunt. Agnovit Catechizationis commodum, Beatus Rhenanus, atqve adeò extulit, ut illam Concionibus quibusvis Catecheticis anteposuerit. Ita enim in L. Tertul, de Poenitentia præfatus: Ibi, inquit, borula spatium plus proficit Laicus, quàm triduana Concione. Nam dum è suggestu declamat Sacerdos, perpauci diligenter auscultant, multi aliorum Cogitando distrabuntur, quidam, juxta proverbium: ὄνοι λόγας, vel propter obtusitatem ingenii, vel ob materie sublimitatem, cuius non sunt capaces, etiamsi curiosè auscultent, non tamen percipiunt, quod dicitur. At hic, cum rei ipsius, tum Sacerdotis reverentia attentum reddit hominem: & doctrina, quàm illic cum petente Communicat, ad ejus captum attemperatur. Quod si in ludis literariis frustra Præceptor Scholasticis prælegit, nisi illud idem paulo post ab eis exigat, & ut reddant, cogat; haud aliter, quantumcunque publicis Concionibus instituatur populus, nisi isto pacto examinetur, longè minus proficient auditores. Hactenus ille. Nec abnuunt Theologi Bremenses in synodo modò citatâ, quibus Catechetica Institutio est fundamentum, edificationis Ecclesiasticæ, quâ omnes ad Conciones intelligenter & fructuosè audiendas præparantur; itemqve Embdani, qui Catechizandi rationem ædificii spiritualis basin & fundamentum vocant.

§. VII.

Quàm seriò autem vel ipsi Adversarii negotium hoc Catecheticum tractent, experientiâ constat. Gloriantur

de suo Catechismo Romano, Pontificii, de suo Heidelbergenſi, Calviniani; de ſuo Rackoviendi Neo-Photiniani, vel Sociniſtæ. Et quotuſque eſt quem fugiat, Reformatos adhibito uno aut altero de Bresbyterio & Urbium præfectis, ſive Curatoribus, in ſingulas ſuorum domos, quot annis penetrare, ut interrogando examinandoque de profectu auditorum in fide & moribus bonis fiant certiores? Quid dicam de Pontificiis modernis? Eſt enim apud eos ante Lutheranam Reformationem ſepulta jacuerit penitus Catechizatio, ſic ut ipſe Valerianus M. Capucinus ille celebris, in Judicio deſenſo de Regula credendi A catholicorum ſcribere non dubitet: *Fuerat ea tempeſtate Catechismus Chriſtiana plebi rarus, ignorantia frequentior, hodiè tamen multò acrius illud ſaxum volvunt.* Neque enim Jeſuitis ad quoslibet mundi angulos, etiam remotiſſimos, excurrere eſt grave, ut ſuæ, quam profitentur doctrinæ rudimenta ſtudio indefeſſo ac labore aſſiduo aliis inſtillent, ut non immeritò quis per *παρωδίαν* Horatianam in eos uſurpaverit illud Servatoris de Phariſæis Matt. XXIII, 15.

*Impiger extremos Jeſuita excurrit ad Indos,
Per mare diſcipulum quærens, per ſaxa, per ignes,
Inventumq; facit ſe duplo deteriorem.*

Videatur eam in rem Liber, qui inſcribitur: *Ratio atq; inſtitutio Studiorum Societatis Jeſu*, autoritate VII. Congregationis generalis aucta, Edit. Antverp. anno 1635. p. 105. 131. 137. 142. 147. 158. Quod ſi itaque Heterodoxi tam ſedulò ac ſeriò Catechizationem exercent, quid nî orthodoxus ac fidelis Paſtor, cui pro omnibus ſibi commiſſis ratio erit reddenda, omnem moveat lapidem, ut negotium hoc *πὺξ καὶ λαξ* promoveatur?

Atque hi ipsi sunt, quibus Catechizationis cura vel maximè incumbit. Cui enim, quæso te, agnorum pastio mandata? Nonne Petro & successoribus? Joh. XXI. 15. Quibus τὸ μαθητεύειν injunctum? Nonne Apostolis eorumque sequacibus? Matt. XXVIII. 19. Quo nomine etiam audiunt παιδαγωγῶν ἐν χερσὶν, I. Cor. IV. 15. κατηχῶντες, Gal. VI. 6. & ipsa eorum actio ἐπερωτήσια I. Pet. III. 21. appellatur, ex quâ rationem quærendi & respondendi in Baptismo infantum nostrarum ab adultorum Catechizatione profectum superesse quidam volunt, vid. Agenda Ecclesiastica Stiria p. 2096. Et quò jure quæso Curatores animarum nominari aut esse poterunt, si hanc primam & præcipuam sui muneris partem in lacte infantibus Ecclesiæ præbendo & instillando neglexerint? ut proinde graviter impudentes ac oscitantes esse oporteat illos Ecclesiæ Ministros, qui munus hoc tam necessarium interdum declinare conantur, quorum exceptiones ordine recenset atq; optimè diluit *Gisbertus Voëtius* in Polit. Eccles. Part. I. L. II. Tr. 3. c. 1. §. 3. in quo capite integro Catechizationis argumentum concinnè satis exponit, qui omnino hic conferendus atque legendus erit. Suarum istud negotii partium olim in veteri Ecclesia esse credebant consueti Ecclesiarum ministri, puta Episcopi, Presbyteri, Diaconi. *Episcopi* ut erat *Gregorius Nazianzenus*, cujus Oratio XL. in eo tota est, ut Catechumenos instruat, & impellat ad suscipiendum Baptismum; *Gregorius Nyssenus* Episcopus scripsit Catecheticum majorem, quem non immeritò penum Christiana scientia refertissimum dixeris; *Cyrilli*, Episcopi Hierosolymitani Catecheses illuminatorum & Mystagogicæ in vulgus notæ sunt. *Augustinus* adhuc *Presbyter* scripsit de fide & symbolo, in gratiam Catechumenorum. Schola Alexandrina jam inde à Marco usq; ad hoc seculum,

(quartum dico,) & tempora Hieronymi, habuit Magistros
κατηχήσεων Presbyteros. Cyrillus adhuc *Diaconus* præfe-
ctus est erudiendis Catechumenis, & putatur à nonnullis
Diaconus adhuc Catecheses suas scripsisse. Confer ex ve-
tustioribus Dionysium Areop. c. VI, Eccles. Hier. f. 329. ubi
officium & objecta Diaconorum prolixè exponit; sicut &
c. V. præced. fecerat, nempe in eò situm, ut circa Catechume-
nos informandos & instruendos essent occupati. Elegan-
ter autem describit, quod à Ministris seu Diaconis Catechu-
menus τοῖς μαθητικοῖς λόγοις πρὸς ζωικὴν ἀπότευξιν μορφῶται
τε καὶ διὰ πλάττεται, *ad vitalem partum verbis obstetrican-*
tibus formetur & effingatur. Ex recentioribus Cellotium,
Hierarch. L. VI. c. 25. Atq; hinc tam celebre κατηχητῶν ἢ κα-
τηχηστῶν nomen in primitivâ Ecclesiâ, de Ministris Ecclesiæ,
quia sc. Catechetica præcepta tradebant, Catechismum ore-
tenus docebant, & vivâ voce ad unguem à discipulis sive au-
ditoribus suis exigebant; quos Hieronymus L. de Scriptor.
Eccles. in Clemente Alex. κατηχήσεως Magistros nominat; A-
thanasius autem Orat. III. adversus Arian. f. 405. per λόγον
ἐξ ἀρχῆς σπείροντας, verbum à principio seminantes descri-
bit. Quæ cum ita sint, & non solum Presbyteri & Diaco-
ni, sed etiam Episcopi in primitivâ Ecclesiâ Catechetarum
partes subierunt, tantum abest ut hodiè ex ordine Clerico-
rum pudori cuiquam esse debeat, ad ejusmodi negotium de-
scendere, ut potius summis laudibus mactandi sint, qui in
hoc studio Catechetico promovendo operam sedulò po-
nunt. Inter quos locum sibi in Ecclesia nostra facile prin-
cipem hodiè vendicat incomparabilis noster SPENERUS,
Theologus, in quem (ut pace Summi Viri dixerim,) ἀνευ κο-
λακείας quadrat illud Theodoretæ de Alexandro, Episcopo
Antiocheno, quod fuerit λόγω παιδείου καὶ βεβαιῶν τῶν βίβ-
λων λόγων, L. III. H. E. c. VI. Loquuntur quæ non solum Fran-
cofurti

cofurti ad Moenum, sed etiamnum Dresdæ edit, specimin
Catechetica.

§. IX.

Proximi à *Ministris Ecclesiæ* Catecheta sunt *Doctores Scholastici* seu *Præceptores in Scholis*, quorum est jungere operas suas cum Ministris, piam omnis animæ institutionem, quantum fieri potest, promovendo. Sunt enim Scholæ non solum officinæ bonarum artium & linguarum, sed etiam pietatis, quandoquidem omnis eruditio

— Dementia pietate venenum est.

Quod si enim ingentia librorum volumina ab equisonibus conscripta extant, quo pacto teneros & indomitos equos curare oporteat, ut frena pati, sessorum admittere, solutim incedere, crura alternis molliter explicare, vel procumbere etiam humi, commodissimam sessori ventionem præbere, pegasei tantumque non vento perniciores, & ad omnis generis exercitia ludicra & seria instructi & apti esse queant, quo magis omne temporis, studii, laborum & actionum in hanc eandem rem ponant & convertant Ludimoderatores in Scholis, ut fidei fundamenta docendo & repetendo indefesso studio instillent juventuti. Ad hanc classem specialim referendi sunt *informatores pagani*, qui *custodum* vulgò sic dictorum vices implent in informandâ juventute, & vulgò *Catecheta* audiunt, à primario illorum munere, quod Catechizatio est.

§. X.

Absit autem ut isthæc *κατηχητικὴ* cura solis imperetur Doctoribus in Ecclesia & Schola, etiam *Parentes* domi habent, quod hic agant: secus atque vulgò fit, ut illi in officio suo cessent, ac universum istud onus in Pastorum humeros exonerent. Unde aurei oris Doctor, jam suâ ætate invehitur in eos, qui Ministris Ecclesiæ in hoc studio tam
multum

multum negotii facessunt: πάντα ἡμῖν ἐπιρρίπτει. ὑμᾶς ἐχεῖν
παρ' ἡμῶν μανθάνειν μόνον, τὰς δὲ γυναῖκας παρ' ὑμῶν, τὰ παῖδια
παρ' ἡμῶν. ἀλλὰ πάντα ἡμῖν καταλιμπάνετε. Διὰ τὸ πολὺς ὁ
κόπος. Hom. IX. in Epist. ad Coloss. Vos omnia in nos reji-
citis, vos (Parentes & Maritos alloquitur) oportebat solum
à nobis discere; uxores autem & liberos à vobis. Verum o-
mnia nobis relinquitis, undè tam multus labor nobis incum-
bit. Haetenùs illè. Opus itaque est, ut Parentes & ipsi
Examiniibus Catecheticis publicis intersint, & quid ex
Catechizationibus nec non Concionibus didicerint, à dome-
sticis exigant, eaq; uberius & familiarius inculcent, laudent
quoq; qui melioris sunt exempli, ignavos verò arguant. Id
quod Deus severè præcepit, Exod. XII, 26. Ps. LXXVIII, 3. Un-
de Chrysostomus Hom. XI. in Matt. iterum hortatur Paren-
tes: Non oportebat omninò à cœtu Ecclesiastico recedentes
contrariis huic studij negotiis implicari, sed domum continuò
revertentes sacros replicare libros, & conjugem pariter libe-
rosq; ad eorum, quæ dicta sunt collationem vocare, bisq; al-
tius animo, ac penitus insertis, tum demum ad ea, quæ huic
vitæ sunt necessaria, curanda procedere. Et paulò post:
Legem hanc nobis præscribamus immobilem, nec nobis modò,
sed conjugibus etiam liberisq; nostris, ut unum hunc totius
hebdomadis diem, quo ad audiendum concurritur, in eorum,
quæ dicuntur, meditatione ponamus. Idem Hom. II. in Jo-
hannem: Illud vos, inquit, admonendos hortandosq; censeo
pernecessarium, ut, quo nunc estis, animo perseveretis, neque
in hoc tantùm confessu, ἀλλὰ καὶ οἶκοι θροασμένως, τὸν ἀνδρα πρὸς
τὴν γυναῖκα, τὸν πατέρα πρὸς τὸν παῖδα, καὶ τῶν ἀδελφῶν
sed domi quoq; vir cum uxore, Pater cum filio invicem de-
bis frequenter loquantur, ut ultro citroq; suam & ferant
& inquirant sententiam, velintq; probatissimam hanc & pul-
cherrimam inducere consuetudinem. Nec mihi quispiam di-
cat,

cat, pueros in hoc occupari non oportere. Non enim tantum opus est, ut his vacent admonitionibus, verum etiam solis. Imbecillitatis tamen nostrae gratia hoc non dicimus, neque eos à secularibus & terrenis rebus, quemadmodum neque vos à civilibus negotiis, abducimus. Atqui è septem his diebus unum ad communis omnium Domini cultum, servitiumque collocandum merito arbitramur. Nonne ridiculum est, ut servulos nostros in nostris semper negotiis occupatos velimus, nos vero Deo nullum exhibere servitium, praesertim cum omnis nostra servitus nihil quicquam ei conferat? Deus enim nullam re indiget, sed ad nostram penitus redundat utilitatem. Vos autem ad spectacula filii adductis, neque ad doctrinam, neque ad ullam bonam frugem eos unquam hortamini. Verum, si quid sanctum, si quid spirituale comparandum colligendumque fuerit: inanem id appellatis sollicitudinem. Nonne iram DEI in vos merito provocatis, cum ceteris rebus, & certo tempore, & diligenti cura adhibita, in divinarum rerum doctrinam pueros exerceri molestum intempestivumque ducitis? Non sic, non sic, inquam, fratres dilectissimi! Hac profecto aetas his maxime admonitionibus indiget: tenera est, & cito, quae ei instillantur, imbibit, & audita accipit; tanquam sigillo auditus cere, h. e. puerorum animis impresso. Praeterea & vita eis in aditu est, & in ipsis ferè januis, ut vel ad virtutem vel ad vitium facile possit deflectere. Si quis igitur eos ab ipsis incunabulis, & quasi vitiorum vestibulis, ad viam virtutis abstraheret, in habitu quodam, & natura recta vivendi eos confirmaret, neque sponte sua facile in deteriora prolaberentur; cum ejusmodi à teneris adsuetudo ad virtutem eos alliceret. Haecenus Chrysostomus, cujus locum, quamvis prolixum, adscribere non piguit, cum sui nominis sit, i. e. aureus ac de multis *οὐκ ἔστι τῶν παίδων ἀγωγῆν* pertinentibus & necessariis admoneat. Et sanè nihil vel parum proficitur in exercitio

C

Cate-

Catechetico publico, nisi in Ecclesiis domesticis quoque diligenter Catechismus inculcetur, quod experientia abundè docet. Unde necessitatem hujus privatæ Catechizationis & informationis domesticæ etiam Megalander noster Lutherus urget, T. IV. Jen. Germ. f. 524, ubi pro more suo, i.e. graviter & nervosè perorat: Vater und Mutter sind in ihren Häusern Bischoff / Pabst / Doctores, Kaysen / Fürsten und Herrn / drum soll ein Vater seine Kinder wie ein Richter straffen / lehren wie ein Doctor, ihnen vorpredigen wie ein Pfarrer und Bischoff: Thut nun ein Vater solches / so kan er vor Gott bestehen; thut ers nicht / so wird er seinen Lohn von Gott wohl bekommen zu seiner Zeit. Denn Vater und Mutter können das Himmelreich verdienen an ihren Kindern; Also wiederumb mögen die Eltern nicht leichter die Hölle verdienen / denn an ihren Kindern / in ihren eigenen Häusern / wo sie dieselben versäumen / und nicht lehren / die Dinge / wie gesaget ist. Quæ cum ita sint, super vacaneum esse arbitror, cum Gisb. Voëtio prolixè probare, Catechizationes illas domesticas etiam sine expresso Ministerii aut Consistorii consensu institui posse, prout facit l.c. c. I. §. III. q. 4. p. 846.

§. XI.

Quod autem de Parentibus dixi, idem etiam de *Heris* intellectum volo, quippe quibus non minus salus animæ servorum & ancillarum cordi esse debet quàm corporis. Unde haud quaquam satis habeant famulitium ad examina Catechetica publica mittere, sed domi quoque urgeant istud negotii. Requirit id supra laudatus Hipponensium Episcopus B. Augustinus, Enarrat. in Pl. L. *Charissimi, regite domos vestras, regite filios vestros, regite familias vestras. Quomodo ad nos pertinet, in Ecclesia loqui vobis; sic ad vos pertinet, in domi-*

domibus vestris agere, ut bonam rationem reddatis de his, qui vobis sunt subditi.

§. XII.

Sed nec *famulitium*, cui cum tenerâ ætate cottidiè negotium est, excluderim ab isthoc labore Catechizandi, quin nutrices cum lacte & cibo fundamenta pietatis infantibus ac puellis instillare oportet. Laudat eo nomine nutricem suam Basilius M. Epist. LXXV. ad Neo-Cæsarienses, inqvrens: πίστεως τῆς ἡμετέρας τίς ἂν γένοιτο ἐναργετέρα ἀπόδειξις, ἢ ὅτι τρεφέντις ἡμεῖς ὑπὸ τίτθῃ μακαρίᾳ γυναικί, παρ' ὑμῶν ὠρημένη (Μακρίναν λέγω τὴν πειθόηταν) παρ' ἧς ἐδιδάχθημεν τὰ τὰ μακαριώτατα Γρηγορίου ῥήματα, ὅσα πρὸς αὐτὴν ἀκολουθία μνήμης ἀσθενέστα αὐτῆ τε ἐθύλασσε, καὶ ἡμᾶς ἐπὶ νηπίοις ὄντας ἐπλατῆε καὶ ἐμόρθε τοῖς τῆς εὐσεβείας δόγμασι, *Fidei nostra quæ poterit esse evidentior probatio, quàm quod à nutrice beata fœmina, quæ ex vestro gremio progressa est, (Macrinam dico, illustrem illam) educati sumus, à quâ Ἔ Beatisimi Gregorii Thaumaturgi verba, quæ memorie beneficio ad illam usq; ætatem servata ipsa retinuit, edocti sumus, quibus illa nos adhuc infantes tanquàm pietatis dogmatibus finxit ac formavit?*

§. XIII.

Quod si autem quis horum laborum suorum Catecheticorum præmia desideret, (ita enim ingenium hominum est, ut cymbam actionum non regat ferrum, nisi magnetem aliquo utilitatis perfricetur) nec ea desunt. Malo autem exhibere verbis Clementis Alexandrini, quàm meis. Ita enim ille L. III. Stromat. componens generationem liberorum spiritualium cum opere conjugali: τῶ γὰρ κατὰ λόγον τεκνοποιησαμένῳ καὶ ἀναθρεψαμένῳ, καὶ παιδευσαντὶ ἐν κυρίῳ, κατὰ πρὸς καὶ τῶ ἀφ' ἧς ἀληθείας κατηχήσεως γεννησαντι, καὶ τῶ ὁμοίως ὡς πρὸς καὶ τῶ ἐκλεκτῶ σπέρματι: *Ei, qui ratione seu verbo Dei convenienter filios procreavit, educavit Ἔ eruditivie*

in Domino, sicut & illi, qui per veram Catechesin & Institutionem filios generat, merces quadam reposita est, sicut & electo semini.

§. XIV.

Denique nec omittendi sunt ii, qui de Sacro fonte suscipiunt infantes, quin & illi *ἑπιβάλλοντες* ad hoc Catechizationis negotium conferre tenentur. Neq; enim adhibentur ad Baptismum cujusdam nundinationis aut aucupii pecuniæ ergo, neque ad conciliandos amicos, sed cum propter alios fines, tum ob educationem infantum, cujus Catechizatio non ultima pars est; tunc enim, cum à Parentibus ad istud officium vocati fidejudent pro infantibus, illis in recta infantum institutione operam mutuam condicunt. Vetustissimum id esse Ecclesiæ institutum & morem, vel Augustini exhortatio fidem facit. Ita enim illa sonat: *Vos ante omnia tam viros quam mulieres, qui filios in Baptismo suscepistis, moneo, ut vos cognoscatis fidejussores apud Deum extitisse pro illis, quos visi estis de Sacro Fonte suscipere. Ideoq; semper eos admonete, ut castitatem custodiant, justitiam diligant, charitatem teneant; ante omnia Symbolum & Orationem Dominicam, & vos ipsi tenete, & illis, quos suscepistis de Sacro fonte, ostendite, Serm. CCXXII. de Temp.* Ex quo etiam in decretum suum retulit ista Gratianus, Juris Canonici Compiler, de Consecr. Dist. IV. Atq; ita etiam Can. XLVII. Concilii Moguntiæ, quod Anno Christi DCCCXIII. celebratum, sancitum fuit, ut *unusquisq; compater spirituales filios suos instruat.*

§. XV.

Nervus autem totius negotii hujus Catechetici est auctoritas *Magistratus*, cui incumbit ejusmodi Ludimoderatores, qui Catechetica & ipsi rectè norunt, & insuper facultate pollent ea aliis tradendi & explicandi, seligere, Scholisque præfice-

præficere. Id quod *Embdani* in Synodo Dordracena in suis Ecclesiæ Patribus, Senioribus & Scholarchis, quibus ista cura demandata, imprimis laudant, quod in eo summo conamine semper fuissent & adhuc essent, ut pios, fideles & industrios habeant cum Latinos tum Germanos utriusque Sexus Ludimoderatores, qui manuum suarum subscriptione sanctè se obligent, *sesè inter ceteras muneris sui partes imprimis rationem Catecheseos habituros, eamque discipulis suis indefinenter inculcaturos.* Et hunc in finem singulis trimestribus Scholas visitare, industriamque præceptorum & profectum discipulorum in doctrina præsertim Catechetica explorare non intermisisse. Cum autem *dies Sabbathi* lusibus aliisque id generis exercitiis maximè profanetur, eoque pium Catechizationis institutum impediatur, autoritas Magistratus imploranda, ut lusibus ejusmodi aliisque impedimentis gravissimè interdicit, populumque, quibus fieri potest rationibus ac mediis, imprimis eos, qui in discendo sunt impatientes, ad hæc Examina Catechetica frequentanda adigat. Huc tendunt Theologi Magnæ Britanniae, quando in Synodo sæpè hæctenus memoratâ ejusmodi judicium suppeditant: *Ut & Catechizandi (κατηχούμενοι) & Catechizantes suis officiis non desint, oportet interveniat summa Magistratus auctoritas, quæ inultum non ferat, vel Parentum, vel Ludi-Magistrorum, vel Ministrorum negligentiam.* Quæ etiam sub mulctâ pecuniaria injungat Senioribus quibusque, ut juniorum Catechizationi publicè intersint. Eò pariter Theologi Hassiaci: *Statuendum, accedente Magistratus consensu & auctoritate, omnibusque & singulis feriò, ac sub certâ mulctâ pecuniaria, pauperibus numeranda, injungendum erit, ut non minori frequentia omnes juniores pariter & adulti bisce Examinibus Catecheticis, quàm ipsis Concionibus intersint audiendis.* In eandem eunt sententiam Palatini ibid. *Magistratus imprimis rogandus vide-*

tur, ut juvet laborem Ministerii, nec patiatur, Catecheticis Con-
cionibus, licenter nimis & scandalosè exspatiari populum. Ipsa
denique Synodus Sess. XVII. Ut omnes, (Pastores, Ludi-Ma-
gistri, Parentes,) diligenter officium faciant, rogandi erunt Ma-
gistratus Christiani, ut tam sanctum ac necessarium Catechi-
zationis opus autoritate sua promoveant, concludit. Quod
si accedant exempla ipsius Magistratus, Ministrorum, Senio-
rum, earumque Uxorum, Liberorum & famulitii, prout id
ab Illustribus quoque Personis in Germania magno cum
Ecclesiæ bono alicubi factitatum, Compulsionè & ἀναγκασ-
μῷ illo forsitan haud opus erit.

§. XVI.

Utrum verò ejusmodi ἀναγκασμὸς ad Catechizatio-
nem aut licitus aut consultus sit, in eo Theologi non æquè
consentiunt. Sunt qui illum improbant, quòd cultum
spontaneum requirat Deus, à quò etiam Christiani audiunt
עַם נִדְבֹרָה, populus spontaneus, Ps. CX. 3. quilibet pro
se Deo rationem sit redditurus, Rom. XIV. 12. & Divinus Va-
tes nullà re magis confirmari petat, quàm Spiritu sponta-
neo, Ps. LI. 12. Spontaneum autem & coactum sibi invicem
opponuntur. Δοκεῖ γὰρ ἀκέραια εἶναι τὰ βίαια γινόμενα, inquit
Aristoteles, L. III. Ethic. c. 1. Quam in rem etiam γνώμην
Nazianzeni, ex ejus Apologiâ proferunt, quæ sic habet: *Grex
Dei per vim non est cobibendus, verum persuasione alliciendus.
Nam quod vi aut necessitate exprimitur, præterquàm quod ty-
rannicum est, minimeq; laudandum, ne firmum quidem ac sta-
bile est. Solet enim id, cui vis adhibita est, non secus ac plan-
ta per vim manuum inflexa simul ut dimissa fuerit, ad se rur-
sum redire: quod autem à libera voluntate proficiscitur, equis-
simum simul ac firmissimum esse solet, utpote benevolentia vin-
culis adstrictum & conservatum.* Verum enim vero, licet
ad fidem nemo compelli possit ac debeat, ad audiendum,
tamen

tamen verbum, ad frequentanda Examina Catechetica, tanquam media fidei, utriusque cogi possunt. In eo quidem nolim repugnare, verbi Ministros imprimis ἀναγκασμὸν moralem decere, ut doceant & urgeant prius hujus Sacri exercitii Commoda & bona, & rursus incommoda & periculum, si omittatur; item necessitatem cum utilitate conjunctam exaggerent: forsitan fiet, ut sic ultrò accurrant, & ipsi se sua voluntate, quod Comicus ait, cogant. Quod si autem his non moveantur, sed omnis labor frustra impendatur, inaneque semen sterili freto tradatur, res ad Magistratum Politicum deferenda; observatâ tamen hâc Cautelâ, ut omnia fiant circumspectè, sine affectuum turbine, in hunc præcipuè finem, ut Dei ipsius honor vindicetur, ipsi transgressores pœnæ gravitate sapientiores reddantur, alii horum pœnas adspicientes deterreantur, ad idem committendum advocentur, & alieno periculo docti cautius mercentur. Id quod ex asse respondet Concilio Maguntiaco, c. XLV. Symbolum, quod est signaculum fidei, & Orationem Dominicam, discere semper admoneant Sacerdotes populum Christianum. *Volumus, ut disciplinam condignam habeant, qui hæc discere negligunt, sive in jejunio, sive in aliâ Castigatione emendentur.* Inde etiam Jctus supra laudatus, *Johannes Bruneman* l. d. p. 200. multos reperiri conqveritur, qui sub Examine Catechetico domi laborent, ludant, in foro ambulent, vendant, emant, aut aliàs examina illa contempnant; & pro necessario habet, ut Magistratus, cupiens esse nutritor Ecclesiæ, compellat intrare refractarios & coërceat contemptores pœnis. Quam in rem citat Serenissimi *Saxonia Ducis Friderici Wilbelmi* edictum de Anno 1643. qui Catechizationis frequentationem sub pœna mandavit; item mandatum Domini *Ernesti, Ducis Saxoniæ*, nec non Domini *Augusti, Ducis Brunsvicensis*, & Domini *Georgii Wilbelmi, Ducis*

L. 21-

Brusvicensis, quæ edicta sub titulo Consiliorum Reformato-
riorum Anno 1664. publici juris facta. Et quid sibi aliud
vult Decretum nostrum Synodale Generale, auspiciis Se-
renissimi ac Potentissimi Electoris Saxoniae Johannis Geor-
gii I. publicatum, & sub Johanne Georgio II. revisum? Ita
enim illud §. XI. Hingegen und hiermit wird allen eingepfar-
rten und Zuhörern ernstlich aufgetragen und befohlen/ daß
auch sie an ihren Orth/ mit ihren Weibern/ Kindern und Gesin-
de sich fleißig zum Gottesdienst einstellen -- -- Ingleichen
das Examen Catechismi nicht versäumen: In wiedrigen fals-
che/ und wenn auff Ermahnung des Pfarrers keine Besserung
erfolget / nach desselben bey der Weltlichen Obrigkeit ange-
ben/ die muthwillig aussenbleibende / und zwar jedes dersel-
ben mit 6. gl. in den Gotteskasten/ laut des XVII. General-
Articuls zuerlegen von gedachter Obrigkeit oder Gerichtsherrn
angehalten werden sollen.

§. XVII.

Satis, uti arbitrator, dictum de iis, quibus Catechiza-
tio cordi esse debet. Ordo requirit, ut ad eos etiam, quibus
prima Christiana Religionis fundamenta sunt tradenda, acce-
damus. Atque hi vulgo antiquitus *κατηχούμενοι* audiebant,
quod, uti antea monitum, vivâ voce instituebantur sine scri-
pto. Tertullianus nuncupat eosdem *Novitios*, L. de Pœ-
nitentia, c. VI. *Novella germina & Examen novellum*, Augusti-
nus, Serm. CLVII. de Temp. *Tirones Dei*, idem L. II. de Sym-
bolo ad Catechumenos, c. I. *Juniores & Parvulos*, Cassianus,
L. IV. c. 30. *Τροφίους, Alumnos*, Basilii M. Exhortat. ad Ba-
ptisma, *Catulos infantie adhuc recentis*, Tertullianus d. I.
(quomodo & Gregorio Nysseno Eunuchus ille, Baptismi pe-
titor, de quo Act. VIII. audit *ἀγαθὸς οὐλάξ*, L. de Baptismo.)
Erant autem alii *Incipientes*, alii *Proficientes*, alii *Consumma-
ti*. *Incipientes* nominabantur & *Audientes*, Tertulliano *Au-
ditores*,

Autores, l. c. uti Bedæ nova vite auditores, Comment. in Es-
dram, quod rudes à principiis Christianæ fidei audire jube-
bantur docentes, ut discerent prius, quàm de rebus fidei i-
psi loquerentur. Addiscebant hi mysteriorum fidei prima
rudimenta, & in Sacris publicis ad auditionem verbi & Scri-
pturarum lectionem admittebantur. Baptismum verò non-
dum petebant, neque manuum impositione digni cense-
bantur; Precibus quoque interesse non poterant, quin po-
tius, quando Missa fidelium & publicæ Orationes inchoa-
bantur, ab Ecclesia expellebantur, Binius, in Notis ad Con-
cil. Ancyran. D. p. 283. Proficientes autem, qui Christianæ
Religionis fundamenta jam edocti, ad Ecclesiæ præsides aut
Catechetas etiam suos accedebant, ab iisque Sacramento Ba-
ptismi initiari petebant. Inde etiam Competentes vocaban-
tur, cujus appellationis, inquit Alstedius in Theol. Catech.
p. 2. hæc videtur fuisse ratio, quod, posteaquàm doctrinam,
Religionis didicerant, petebant unà cum aliis Sacro initiari
Baptismo, atque Ecclesiasticæ Communioni inseri. Huc
pertinet Can. XIII. Concilii Agathensis, in quò definitum
erat, ut, ante octo dies dominicæ Resurrectionis, Symbolum
ab omnibus Ecclesiis publicè in Ecclesia prædicaretur Com-
petentibus. Sic etiam explicat Isidorus Hispal. L. II. de Offic.
Eccles. p. 119. Post Catechumenos secundus competentium gra-
duus est. Competentes autem sunt, qui cum post doctrinam,
fidei, post Continentiam vitæ, ad gratiam Christi percipien-
dam festinant, ideoque appellati sunt Competentes, i. e. gra-
tiam Christi petentes. Nam Catechumeni tantùm audiunt, nec
dum petunt; sunt enim quasi hospites & vicini fidelium, de-
foris audiunt mysteria, audiunt gratiam, sed adhuc non ap-
pellantur fideles; Competentes autem jam petunt, jam acci-
piunt, jam catechizantur, i. e. imbuuntur instructione fidei
& Sacramentorum. Conf. etiam de hoc titulo Augustinum,
D Serm.

Serm. CXVI. de Temp. ad Competentes habitum. Denique *Consummati* dicebantur etiam *Electi*, qui scrutiniis seu inquisitione de fide ac moribus sufficienter probati, & salutari immersione digni reperti, ad Baptismum suscipiendum ex reliquorum Catechumenorum numero *eligerentur* & admittebantur, uti videre est ex Siricii Epist. I. ad Himmer. Tarrac. c. II. T. I. Concil.

§. XVIII.

Tales erant Catechumeni in Ecclesia veteri, de quibus nunc ex instituto agere non vacat. Egerunt de illis ante nos alii. Hodie in nostra Ecclesia Catechizationi obnoxios vulgò faciunt solum pueros & puellas, servos & ancillas, cum tamen inter adultos, imò etiam senes interdum trassissima sit stupiditas ac imperitia primorum fidei capitum. Errant profecto, qui ab Examinibus Catecheticis eximere satagunt adultos, cujuscunque ordinis & ætatis, maximè autem patres & matres familias. Eo ipso enim dum interfunt & ipsi ejusmodi Catechizationi, suo exemplo prælucent liberis & famulitio; & quamvis rudimentorum fidei periti sint vel maximè, nihilominus tamen confirmantur & majores subinde profectus faciunt in doctrina Christiana. Dies enim diem docet. Unde Constitutiones nostræ Ecclesiasticæ non solum liberos & famulitium subjiciunt Examine Catechetico, verum etiam patrum & matrum familias præsentiam requirunt, si non ut Catechumenorum, saltem ut auditorum. Vide Decretum Synodale Generale §. XVI. supra allegatum. Firmabimus rem iterum exemplo veteris Ecclesiæ Doctorum, quippe qui non cum solis junioribus, sed etiam adultis in hoc exercitio Catechetico versati sunt. Prodeat hanc in rem Chrysostomus. Ita enim ille Hom. XII. ad Pop. Antioch. *Prius dictorum apud charitatem vestram fructus ad vos repetiturus adveni. Non propterea dicimus, ut tantum audiat,*

diatis, verum etiam ut dictorum memoriam servetis, & per opera nobis memoriæ demonstrationem præbeat, magis verò non nobis, sed Deo, mentis arcana scienti, propterea & Catechesis, i. e. instructio dicitur, ut & absentibus nobis sermo noster mentes vestras instruat. Inter Catechumenos nostros autem haud quaquam omittendi sunt mendici, quippè quod hominum genus plerumque ἀπειρον, atque elementa fidei cum ignarissimis scit. Unde haud præter rem vetuerunt nonnulli Principes mendicos ostiatim quærere panem, nisi habeant testimonium Pastoris de Catechismi notitia, vel sanctè promiserint, se Scholas Catecheticas audituros. Neque enim Magistratui Christiano & Ministris Ecclesiæ de sustentatione mendicorum corporis solum cura incumbit, sed vel maximè etiam animæ ad eos pertinet, ut vel innocentissimi eorum liberi in Elementis, Christianæ Religionis ac pietatis κατὰ δὲ νόμον informantur, observante iterum Brun-
nemanno, l. c. §. VIII. p. 201.

§. XIX.

Atque hæc ipsa sunt, quæ Catechumenis instillanda sunt, nimirum *præcipua fidei Christianæ capita, cuius Christiano scitu ac creditu necessaria*, quæ egregiè Scriptura S. sermone ad nutritionis corporalis modum accommodato, *Lactis* nomine explicat, lac vocando elementarem doctrinam, rudibus ac veluti infantibus in fide Christiana, qui lacte materno nutriuntur, instillandum; solidum cibum autem perfectiorem, ad quam adultiores proficere debeant, vid. 1. Cor. III. 2. Ebr. V. 12. sq. Quemadmodum enim lac infantibus, solidus autem cibus adultis præberi solet: sic in pastione Spirituali junioribus prima dundaxat doctrinæ Christianæ elementa, adultioribus autem solidior cibus exhibetur. Itaque in justa doctrinæ de Christo & Christianismo methodo à sublimioribus, difficilioribus & minus ne-

cessariis incipiendum non erit, neque primo loco *συνεπὲς τρο-*
φή, solidus cibus, sed *γάλα*, lac; non *πλειότης* seu perfectio-
nis capita, sed *στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λόγιων τῶ θεῶ*, elementa
initii eloquiorum Dei tradenda erunt, juxta monitum A-
postoli, Ebr. V. 12. Quid autem τῶν στοιχείων nomine h. l.
Apostolus intellexerit, de eo interpretes audire juvabit.
Theodoretus ad h. l. p. 417. Edit. Paris. *Στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς*
τῶν λόγιων τῶ θεῶ τὰς ταπεινότερας, ὡς τὰ χρεῖστῶ λόγους ἐκά-
λεσε. Τοῖς γὰρ μηδέπω τὴν πίσιν ἐξηκόσαι πλείων, τὰ ὡς τῆς ἀν-
θρώποτητος προσέφερον μόνα τῆς ἀληθείας οἱ κήρυκες, Elementa
initii eloquiorum Dei vocavit humiles de Christo sermones.
Illis enim, qui nondum fidem perfectam habebant, ea solum,
quæ ad humanitatem (Christi puta) pertinent, exponebant
veritatis præcones. Chrysostomus Homil VIII. in Epist.
hanc p. 476. Edit. Paris. Ἐνταῦθα στοιχεῖα ἀρχῆς τὴν ἀνθρώ-
πότητά φησιν. Ὡς ὡς γὰρ ὅτι τῶν ἐξωθεν γραμμάτων πρῶτον
τὰ στοιχεῖα δεῖ μαθεῖν. ἔτω καὶ ὅτι τῶν θεῶν λόγιων πρῶ-
τον ὡς τῆς ἀνθρώποτητος ἔδει διδάσκειν. h. e. elemen-
ta initii humanitatem dicit. Quemadmodum enim
in profanis literis primum oportet discere elementa: ita
hic quoque primum eos doceri oportet de humanitate. Nec
aliter Theophylactus p. 918. Edit. Paris, στοιχεῖα τὰ ὡς τῆς
ἀνθρώποτητος τὰ χρεῖστῶ φησιν. Ὡς περὶ γὰρ ὅτι τῶν ἐξωθεν τὰ
στοιχεῖα πρῶτον δεῖ μαθεῖν, ἔτω δὲ καὶ ἐνταῦθα πρῶτον ὡς τῆς ἀν-
θρώποτητος ἔδει διδάσκειν, εἶτα τοῖς τῆς θεότητος προσβῆναι
τελειότερας ἀγνοίας δεομένοις. Elementa ea, quæ sunt de huma-
nitate Christi, vocat. Ut enim in profanis literis primum
elementa discenda sunt; eod. m. modo hic primum doceri o-
portet de humanitate Christi, atque humilibus advescendum,
deinde accedendum est ad ea, quæ sunt Deitatis, quibus per-
fectiore intellectu opus est. Photius quoque apud Oecume-
nium, p. 822. Edit. Veronens. explicat de Incarnatione, στοιχεῖα
τῆς ἀρχῆς τὴν ἐνανθρώπησιν λέγει, elementa initii incarnatio-
nen

nem dicit. Affert tamen idem eodem loco aliam quoque
 interpretationem, & meliorem quidem: Ἔστι στοιχεῖα ἀρχῆς
 λογίων τῶ θεῷ τὸ ἀποτιθέσθαι τῷ σατανᾷ, καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ,
 τὸ πιστεῦσαι ἐπὶ θεῷ, τὸ βαπτισθῆναι, τὸ λαβεῖν πνεῦμα ἅγιον, τὸ
 εἰδέναι νεκρῶν ἀνάστασιν, τὸ πιστεῦειν ὅτι κρείσσιν. *Elementa initi-
 eloquiorum Dei sunt renunciare diabolo & operibus ejus, cre-
 dere in Deum, baptizari, accipere Spiritum S. nosse resurre-
 ctionem mortuorum, credere iudicium.* Hæc ille. *Istud ve-
 rò de humanitate Christi interpretamentum Græcorum,
 tantum abest ut approbemus, ut potius alienum & fidei a-
 nalogiæ contrarium asseramus.* Neque enim sola doctri-
 na *de Christi humanitate*, ad στοιχεῖα Apostolica pertinet, al-
 terâ *de Christi Deitate* cibo solido reservatâ, sed utraqve de
 Christo vero homine & vero Deo ad elementa pertinet, o-
 mnibusq; salvandis necessaria est, utpote ad τὴν πίσιν ἐπὶ θεῷ,
 quam Symbolum Apostolicum & Athanasianum ceu omni-
 bus necessarium exhibet, pertinens. *Nescit profectò vitam
 suam, nescit qui Jesum Christum ut verum Deum, ita & ve-
 rum hominem ignorat,* ait Pictaviensium Episcopus Hilarius,
 L. IX. de Trinit. *Hæc humana beatitudinis fides vera est, De-
 um & hominem predicare, verbum & carnem confiteri, neq;
 Deum nescire quod homo, neq; carnem ignorare quod verbum
 sit,* Vigilii verba sunt, L. III. *Contra Eutych.* Uno verbo:
 στοιχεῖα Apostolo sunt prima Christianismi capita, prima
 rudimenta doctrinæ Christianæ ad salutem consequendam
 necessaria, quæ in Scriptura S. tam claris tradita sunt verbis,
 ut ab infantibus in cognitione fidei capi queant, tropô â pu-
 eris alphabetariis petitô, qui â primis literarum elementis
 incipiunt, de quibus commodum illud Horatii in mentem
 venit:

— Pueris dant crustula blandi
 Doctores, elementa velint ut discere prima.

Ex quibus præcipua saltem nominantur c. VI. v. 1. 2. suntque;
 (1) μετανοια διὰ νεκρῶν ἔργων, quo nomine articuli *de peccato* & *pœnitentia* intelliguntur, (2) πίστις ἐπὶ θεόν, *Fides in Deum P. F. & Sp. S.* quæ in Symbolo Apostolico comprehenditur, (3) βαπτισμῶν διδαχὴ, seu articulus *de Baptismo*, cum quò ob paritatem rationis & cognitionem doctrina de cœna Dominica, seu altero Sacramento, simul tradita fuit, iudice B. Calovio in Comment. ad h. l. f. 1232. alii tamen omis-
 sam fuisse censent ab Apostolo, quod Catechumeni in pri-
 mitiva Ecclesia ne quidem admissi fuerint, ut S. Cœnæ ac-
 tionem spectarent, nedum ut doctrina illis proponi con-
 sveverit. (4) Πίστεσις χειρῶν, quâ περιφράσει doctrinam de
S. Ministerio, ad quod ordinabantur manuum impositione,
 cui *verbi prædicatio, Sacramentorum administratio, & pote-
 stas solvendi & ligandi* credebatur, vel usus clavium, com-
 plectitur. (5) ἀνάστασις νεκρῶν, articulum *de Resurrectione mor-
 tuorum*, exhibet. (6) κρῖμα αἰώνιον, doctrina *de extremo ju-
 dicio*, quod æternum nuncupatur, quia executio ejus in æter-
 num se porrigit, quâ præmia fidelium & supplicia infideli-
 um æterna. Hæc sunt elementa illa, quæ simul θεμέλιον
 seu fundamentum doctrinæ Christianæ vocat, & λόγον ἀρχῆς
 τῆς χριστιανικῆς.

§. XX.

Nunc verò *de modo, ordine & processu* Catechizationis
 nonnulla ex veneranda Antiquitate repetere operæ pretium
 erit, ut appareat, quàm diligenter & prudenter veteris Ec-
 clesiæ Doctores passim hæc de re præceperint, & ad ratio-
 nem administrandi verbi Divini, tam adultis, quàm Cate-
 chumenis non pœnitendam viam præverint. Quotquot
 adultorum in veteri Ecclesia, vel ex Judaismo, vel ex Gen-
 tilismo ad Christianismum accedere volebant, ante omnia
 nomen suum profitebantur apud Loci Episcopum, à quo re-
 cepti,

cepti, amplius ad Catechetam adducebantur, ejusque informationi tradebantur. Quod autem vivâ voce fuerint instituti, jam superius monitum atq; probatum ex voce *κατηχεῖν*, quæ ipsis *Catechumenorum* nomenclaturam dedit, idemque significat, quod *κατὰ τὸν ἦχον*, sc. *viva voce* proponere & informare. Ordo hic erat, ut primum docerentur Symbolum Apostolicum, tam quoad verba, quàm quoad res. Non enim satis ducebatur, credo simpliciter posse recitare, ut psittacus, humanæ vocis imitator, suum *χαῖρε* reddere solet, sed & sensum indagare, quidque hæc mysteria sibi velint, quæ credenda proponerentur, pro captu suo exploratum tenere. Symbolo traditio & perceptio subjungebatur Oratio Dominica, quod liquet ex his Augustini verbis: *Reddidistis, quod creditis; audivistis, quod oretis. Nam quomodo invocare possitis, in quem non credidistis? Ideo prius Symbolum didicistis, ubi est regula fidei vestra, brevis & grandis. Brevis numero verborum, grandis pondere sententiarum, Serm. CXXXV. de Temp. Neq; verò hic tumultuariè procedebant, sed pro ratione captus docebant. Ita enim Catechetas instituit Cyrillus Alexandrinus, L. II. in Jes. c. 47. *Attendamus nos oro, qui docendi potestatem accepimus, melius esse, ut simpliciter fidem, quàm profundiore ratione diligentius expositam neophytis tradamus; Nam & Paulus lacte nonnullos se nutrisset dicit, qui sc. nondum solidiores cibos digerere poterant. Et gregis tui animos cognoscendos tibi esse, prudenter idcirco Salomo consuluit, ut moneret, singulorum ingenis proportionabiliter doctrinam esse accommodandam. Et L. eod. c. 95. *Qui docendi gradum in Ecclesia Dei possidemus, à MINORIBUS INCIPERE DEBEMUS: quæ cum neophyti ruminaverint, tunc à parvis ad majora sic adducendi sunt, ut JESUM CHRISTUM jam videant. Qui autem teneros in fide in interiora sanctorum introducentes, ac illo-***

tis,

tis, ut dicitur, manibus agnum Dei committentes, Sacerdotali dignitate nondum benè Catechumenos ornant, sciant, se non parvam hujus rei in die judicii rationem reddituros.

§. XXI.

Ut autem κατήχησις, norma & forma ipsa docendi, erat vel rudior, quæ complectebatur κεφαλαίως εἰσγωγὰς, *summa rudimentorum fidei capita*, appellante Cyrillo Catech. IV. f. 26. C. εἰσγωγικὰ μαθήματα, *introductiones institutionum*, f. 36. vel elaboratior & plenior, quæ subtiliora fidei capita, Cyrillo φωτεινότερα καὶ εὐωδέστερα λειμῶν dicta, complectebatur; ita habebat suos gradus, incipiens à paucioribus, facilioribus & maximè necessariis, progrediens subinde ad plura, difficiliora & sublimiora, donec Catechumeni capaces erant Sacramentorum suscipiendorum. *Initium* fiebat à dogmatibus ἀναγκαίοις necessariis, uti vocat Cyrillus Catech. IV. f. 24. qualia recenset dogmata de Deo, Christo, ejusque generatione ex Virgine, Passione, Morte, Sepultura, Resurrectione, Ascensione & futuro Judicio; de Spiritu S. de Anima, Corpore, Cibis & Resurrectione hominis, quæ dogmata summatim in Symbolo Apostolico comprehenduntur, exarato ex S. Scriptura, unde & hunc articulum inter dogmata Catechetica refert. *Progressus* fiebat ad sublimiora; quod patet ex Gregorii Nysseni Oratione M. Catechetica, T. III. f. 43. ubi tractat accuratius Articulum de Deo, in essentiâ Uno & Trino in personis; de Incarnatione Filii Dei; de Peccato & ejus poenâ, Morte; de Merito Christi; de attributis Divinis & humanis; de Redemptione hominis; de Libero ipsius Arbitrio; de Baptismo deniq; & ejus effectu. Hos & similes Articulos recenset etiam Basilus, L. I. de Bapt. c. 1. f. 642. C. *Complementum* erant *Catecheses mystagogicae*; quas vocat Cyrillus πρὸς τὰς νεοφωτιστάς *ad recens-illumina- tos*, Catech. Mystag. I. f. 227, quarum quinque sunt; In pri-
ma

ma explicantur Symbola Baptismalia, in secunda Baptismus ipse, in tertia Chrisma, in quarta Evcharistia, in quinta denique nova obedientia. In talibus qui erant exercitati, dicebantur *Epopta*, & describuntur à Dionysio Areop. Epist. IX. f. 798. B. *Studiosi sanctitatis, utpote expediti ab omni puerili cogitatione in sacris Symbolis & qui acie mentis & ingenii facultate, ad Contemplandum idonea, veritatem simplicem, & supra naturam Symbolorum collocatam assequi possunt.* Neque verò subsistendum erit in vestibulo, sed ad intimiora etiam mysteria penetrandum, unde erat Catechesibus immorandum, ut solidè imbiberentur, & in succum & sanguinem convertentur, id quod est *perseverantia*. Παρρησιας τῆς κατηχήσεως, εἰάν πολλαὶ παρατείνωμεν λέγοντες, *perseveres in Catechesibus, etiamsi longo sermone producantur, ne forte aliquando mens tua deficiat, monitum est Cyrilli, præfat. Catech. f. 15. B.*

§. XXII.
Tempus, quantum in hoc Tirocinio consumtum sit, variasse deprehendimus. Nam in Concilio Eliberitano, quod celebratum fuit anno Christi CCCIII. Can. XLII. sic definitum legitur: Eos, qui ad fidem primam credulitatis accedunt, si bonæ fuerint conversationis, intra biennium placuit, ad Baptismi gratiam admitti debere, nisi, infirmitate compellente coegerit ratio vel ocius subveniri periclitanti, vel gratiam postulanti. At ex Concilio Bracarensi II. quod institutum est anno Christi DCLXXII. ejusque Can. placuit I. constat, tempus informationis Catechumenis impensum fuisse saltem *spacium viginti dierum*, intra quod omnes specialiter oportebat doceri Symbolum, quod est: Credo in Deum Patrem omnipotentem &c. Binius verò in suis notis ad hunc ipsum Canonem, adhuc aliam designationem producit, inquit: *Catechumenos oportebat fidei Symbolum discere: & quintâ feriâ ultima septimana vel Episcopo vel Presbytero*
E red-

reddere, ex Concil. Laodic. c. XLVI. Hieronymus Epist. LXI. ad Pammach. adversus errores Joh. Hierosolymitani c. IV. *Consuetudo (inquit) apud nos ejusmodi est, ut iis, qui baptizandi sunt, per quadraginta dies publicè tradamus sanctam & adorandam Trinitatem.*

§. XXIII.

Agite verò ex junioribus de ratione Catechizandi iudicia exquiremus, inter quos meritò primum occupat locum Megalander noster *Lutherus*, cujus Consilium, minori Catechismo præmissum, duplicem proponit scopum: Unum *notitiam doctrinæ Christianæ*, alterum *vitam doctrinæ conformem*. Notitiæ tres constituit gradus: primò enim ipsa capita doctrinæ Christianæ tam diu verbis iisdem vult proponi, donec auditores ea comprehenderint memoria: id quod explorari possit examine. Deinde singularum particularum explicationem brevem, qualis in minori Catechismo traditur; Tertio denique uberiores expositionem ex Scripturæ dictis & exemplis; qualis in majori Catechismo & alibi exster. In primis verò personarum, ad quas, & locorum, in quibus hæc institutio & prædicatio suscipitur, rationem haberi vult, v. g. ut apud mercatores, russicos & plebeculam præcipuè inculcetur septimum præceptum: apud teneram ætatem, imò etiam patres familias, & magistratum, urgeatur quartum, de obedientia parentibus debita, de educatione puerorum legitima, idque ut dictum est, exemplis & historiis confirmetur & illustretur. Vitæ Christianæ examen aliquod in crebro Evcharistiæ usu legitimo synecdochicè proponit, idque non sine causa, qui enim didicit ex lege, quorum & quàm atrocium peccatorum sit reus, quàm horribilibus poenis propter eadem sit obnoxius: ex Symbolo & Oratione Dominica, unde & quomodo ab his liber fiat, & quid ad fidei Confirmationem gratitudinemque Deo præstandam sit necessarium; is facere non potest, quin libenter & sæpè utatur
Cœna

Coena Domini, quod qui non facit, is eo ipso prodit, se nihil istorum intelligere aut credere, & proinde, nisi resipiscat, excommunicandum esse. Cum autem istud negotium in *Synodo Dondracenâ* toties citatâ ex instituto fuerit tractatum, quorundam illius Theologorum monita & judicia colligere juvabit, v. g. *Theologi* maximè *Magna Britanïe* movent, in sacro ejusmodi conventu certum quendam esse debere τῶν κατηχημένων numerum (duodenarium vel vicenarium) juxta vicorum domorumq; ordinem institutum, qui paratus sit stans quæstionibus Catecheticis respondere; Incertum autem iis esse debere, à quibus ipsorum hoc respondendi pensum sit exigendum, ut ita omnes sint paratissimi; sæpè repetendam esse eandem quæstionem, ut ita frequenti inculcatione memoriæ infigatur; singulas responsiones, quàm possit planissimè, explicare debere Ministrum, & ubi singulas quasque absolverit, rationem repetendam esse illicò à Catechumenis eorum quæ dicta sunt, ut ita palàm constet, num quid explicata satis intellecta fuerint, nec ne? Quod si ex ipsarum responsis constet de intelligentiâ, habere Ministrum, in quo acquiescat; sin minus, ad clariorem (si fieri potest) rei explicationem ac repetitionem comparare se debere. Singulis etiam responsis Confirmandis unicum aliquem Scripturæ locum maximè idoneum exigere, operæ pretium futurum; ut hanc Catechismi doctrinam in S. Scripturis fundatam intelligant Catechumeni. *Helvetii* inter alia hoc notant, quod in suis Ecclesiis adornentur Catalogi, quibus non tantum τῶν κατηχημένων nomina, sed ætas etiam & profectus consignetur; ut aliorum quidem provehatur industria commendationibus publicis, & nonnunquàm levioribus præmiis, aliorum verò negligentia vel commonefactione, vel autoritate Magistratus emenderetur. *Theologi Palatini* suum judicium sic ordiuntur: Consultum videri, ut pueri & puellæ pietatis fundamenta in Scholis jaciant,

quibus eum in finem præficiendi sint Magistri, qui Catechetica & ipsi rectè norint, & aliquam etiam facultatem habeant ea aliis tradendi & explicandi. Sed & Pastores loci frequenter Scholas illas visitare oportere. Adultiorum autem, qui Scholas nunquam visiterint, institutionem diebus Dominicis commodissimè fieri posse censent in templis, idque horis pomeridianis, ubi brevi Conciuncula Catechetica habitata, Pastor de suggestu descendere debeat, prælegere præsentibus, tum capita pietatis, tum quæstiones ex Catechesi excerptas, summamque Religionis continentés, ac viva voce paucis ea explicare; & primò quidem verba duntaxat capitum pietatis & quæstionum, deinde verò sensum quoque earundem ab auditoribus exigere. *Genevenses* in suo iudicio Pastoribus auctores sunt, ut aliquos ex suis domesticis liberisve, vel ex liberalioribus sui gregis seligant, quos institutione privata ad publicè respondendum in templo comparent, aliis scilicet exemplo futuros. Svadent, ut in urbibus & pagis, quantum fieri possit, abstineatur perpetuà Catechismi oratoria explicatione, & erotematis potius res peragatur, quibus eliciatur intimus respondentis sensus, audientisque populi consensus: ut omnes à teneris addiscant sensus & conceptus veros & germanos de Deo & divinis in animo suo formare, tum ritè atque iadè fidenter de illis loqui. Denique monent, ut advescant Theologiæ Studiosi catechetico officio, etiamque ante publicam vocationem ad illud adhibeantur & exoitentur. Ita ferè inter Reformatos de ratione Catechizandi fuit iudicatum.

§. XXIV.

Quæ autem via in decurrendo isthoc stadio Catechetico sit optima & convenientissima, etiam inter Nostrates tot ferè sententiæ, quot capita sunt, & suam cuique pulchram suam cuique placet Helena. Vulgò certam aliquam & perpetuam formam, quæ à primis incunabilis ab omnibus ad vitæ finem

finem usq; retineatur, ac sedulo, rudioribus præsertim, incul-
cetur, requirunt: & talem quidem, quæ præcipua fidei Christi-
anæ capita, cuius Christiano scitu ac creditu necessaria bre-
viter, perspicuè, verbisq; captui simpliciorum accommoda-
tis, & ex Scriptura S. depromptis, ordine convenientissimo,
proponat. Hanc formulam ut juvenus integrè atq; ac-
curatè ediscat, svadent, & sedulo caveri volunt, ne textum
Catechetorum capitum aliena verba, (quæ quandoq; ine-
ptum ac contrarium sensum gignunt) substituendo corrup-
pat. Id enim si fiat, adultiores factos vix ac ne vix quidem
dediscere posse, quod primâ suâ pueritiâ malè didicerint. In
eo enim Pastori acquiescendum esse negant, ut fidei elemen-
ta memoriter recitare valeant, quin dandam operam, ut
ritè intelligant, quæ enuncient. Id poscendum, ut adulti-
ores præsertim aliis verbis reddant, quod in Catechismo
proponitur, ab illis quærendum, quid verba sibi velint. Ut
autem majori cum fructu negotium peragatur, Catalogos
volunt adornari, quibus tam Catechumenorum nomina,
quàm ætas & profectus consignentur, ut aliorum quidem,
(quod supra §. XXIII. Helvetiorum erat institutum,) prove-
hatur industria commendationibus publicis, & nonnunquam
præmiolis, aliorum verò negligentia, aut absentia commo-
nefactione emendetur. Coetum item κατηχηματιον univer-
sum non secus ac in Scholis fieri consueverit, in certas quas-
dam classes juxta diversitatem profectuum distribuendum,
& singulas Classes duplicandas, sejunctis in una eademque
classe pueris, maribus ac fœmellis, & è regione ita collo-
catis, ut uterq; ejusdem classis coetus eandem Catechizatio-
nem audire ac reddere queat. Id etiam cavent, ne mus-
fitando aut instar sacrorum Eleusiniarum habeatur Cate-
chizatio, sed publicè & clarâ voce, in medio Ecclesiæ coetu,
ut ab omnibus exaudiri queat, ita enim profligato somno,
qui in Concionibus pomeridianis Catechetis plurimos fe-

rè occupare atq; opprimere solet, in perpetua quâdam at-
tentione auditores retentum, profundius quoq; auctorum
animis doctrinam insinuatam iri. Deniq; in totâ hâc Ca-
techizandi ratione singulari iudicio, pietate ac dexteritate
opus est, ut ætates, ingenia & profectus Catechumenorum
& auditorum doctrina attemperetur. Quod si negligatur,
sine fructu erit omnis labor. Cui rei documento esse po-
test quidam ex Angliâ in Scotiam reversus, apud Bedam, L.
III. Histor. c. 5. sic enim cum quiritaretur, se in Anglia do-
cendo nihil profecisse, quòd Anglorum gens dura & barba-
ra sit, nonnemo in Conventu seniorum dixisse fertur:
*fortè non juxta præceptum Pauli infirmis lac primum prabu-
isti:* Præterea familiariter ac blandè citra iracundiam mo-
rositatem, plagas aut verbera Catechumeni tractandi, pa-
tienterq; ipsorum balbuties toleranda, etiamsi non exactè,
plenè aut verbis usq; adeo propriis, elegantibus & comitis
omnia reddent, ne videlicet confundantur, & nausèâ, tædiò
& odiò Catechizationum conceptò, eas declinent & fugiant.

§. XXV.

Ne autem quis *Occasionibus* destitutus videatur, & il-
las suppeditabimus, easq; tam ordinarias, quàm extraordi-
narias, ubi in capitibus Religionis explorari possunt & de-
bent juniores. *Ordinarias* appellamus, quæ definitis & sta-
tis temporibus recurrunt, in quibus ejusmodi expeditiones
exerceri solent & debent. Fiuntq; vel in communi cum
omnibus, vel in particulari cum singulis. In communi die-
bus Dominicis, in quibus Pastores in pagis, oppidis & civi-
tatibus Catechismum prælegunt, populo explicant, horisq;
pomeridianis præcipuè repetunt; tum hebdomadariis, v. g. die
Veneris vel die Mercurii, pro cujusvis loci consuetudine; nec
non certis anni partibus, in vere & autumno, ut plurimùm cir-
ca tempus *Quadragesimale* vel *Michaëlis*: In particulari cum
singulis, quando (1) *ad S. σὺναξιν primum accessuri sunt, ut*
Pasto-

Pastorem prius convenient explorandi ac plenius instruendi, ubi si una non sufficiat, repetita semel atq; iterum institutio privata rudioribus adhibebitur. Idem examen posset repeti, quoties (2) *Confessionem peccatorum privatam* coram sacerdote *edunt*, earumq; remissionem seu absolutionem petunt in templo, si per tempus liceret. (3) occasio vel maximè est, *quando testes adhibentur Baptismo infantum*, ad quod munus nemo etiam adultus admittendus, nisi qui Symbolū & Orationem Dominicam firmiter tenuerit, prout piè ac prudenter cautum legitur Can. VII. Concil. Constantinopolit. VI. tum enim non tantum juniores, qui primâ vice susceptoris vices obeunt, sed etiam adulti, de quorum imperitia nobis constat, accersendi & privatim de Sacramento Baptismi maximè & munere Susceptorum informandi sunt, sicut Confitentes de Clavibus & Sacramento Coenæ maximè admonendi. (4) *Quando ad Conjugium animum applicant*, & parente vel tutoribus Comitatu proclamationem petunt. Tunc enim si rudiores deprehenduntur Neogami in fundamento Christianæ fidei, omne tempus, à primâ proclamatione Ecclesiasticâ ad diem usque Nuptiarum, eorum informationi impendendum. Imò in τὰξei nostrâ γαμικῆν notitia Catechismi in tantum urgetur à Neogamis, ut illâ destituti etiam denunciatione publica privandi sint, prout expresse habetur punct. V. von der Copulation und Hochzeiten/ §. Erstlich &c. Cateri, qui notitiâ quidem non omni carent, sed tamen ex parte rudiores sunt, & intra tempus proclamationis informandos se offerunt, etiamsi interjecto illo tempore ob ingenii stupiditatem ad speratam ac debitam frugem adduci nequeant; hoc nomine à nuptiis & publicâ Conjugii ipsorum coram facie Ecclesiæ benedictione & inauguratione diutius nobis prohibendi minimè videntur, ne videlicet aliâ ex parte à satana tententur *Ὡς τὴν ἀρχαίαν*, (I. Cor. VII. 5.) nec dum hic diabolo fenestram occludere molimur, illic

illic alia aperiatur. Interim talibus imperandum, ut Catechizationi in Ecclesia frequentius posthac intersint, si non ut Catechumeni, aut ut inter illos consistant, saltem ut auditores. Si enim rerum sacrorum omninò rudes & ignari matrimonio junguntur, quomodo illi officia debita mutuo præstare? quomodo liberos suos in timore Domini & via salutis instituere, adeoq; regnum Dei propagare? quomodo τῇ θλίψει τῆ σαρκί, (1. Cor. VII. 28.) i. e. cruci & ærumnis Conjugii sui rectè sese accommodare? aut fines ejus primarios & minus principales assequi poterunt. (5) *si infantem quisquam baptizari expetit*, tùm enim non minus Patres ac illi, qui ad infantem suscipiendum vocantur de Baptismo, rectà educatione liberorum, & id genus aliis ex Catechismo commones fieri atq; informari queunt. *Extra Ordinem* Catechizationis occasiones se offerunt, cum Minister verbi vel ad ægros aliosq; miseriam affictos, ut sunt tentati, captivi, incarcerati &c. visitandos consolandosq; accersitur, vel si quando casu, ut loquimur, in agris aut peregrè cum suorum auditorum aliquo, ambulet, aut aliàs loco ad examinandum non incommodo in eum incidit.

§. XXVI.

Nos לפי עניות דעתנו non audemus cuiquam præscribere modum, sed cujusq; arbitrio relinquimus optimam quamque rationem seligere. Interim ad finem properamus, ubi verbo attigerimus duos *Catechizationis actus*, quorum prior *Institutione*, posterior *Repetitione* absolvitur, de quibus specialia præcipere aut monere nihil attinet, cum ex hætenus dictis facilè æstimari queant. Plura qui de hoc themate discupit, adire potest ex Reformatis præter *Gisb. Voëtium*, in *Politic. Eccles. Hyperium*, Part. I. Opusc. Theologic. p. 493. *Zepperum*, in *Polit. Eccles. L. II. c. X.* p. 441. *Oliver Bowles* in *Postor. Evang. L. II. c. 5.* Ex Nostratis *Tarnovium* de *Minist. Eccles. L. II. c. III. q. 2.* p. 444. *Hartmannum* in *Past. Evang. L. III. c. IV. p. 316.* &c. Ex instituto autem legit de modo Catechizandi peculiari *Tractatu Amstelod. An. 1662.* edito *Fridenicus Breckling*. Autor, qui de hæc Catechizandi ratione, quomodo cum fructu instituenda sit, omnino legi meretur.

S. D. G.

QX 113176

1077

76

Q. K.
4152.

CAT
TION

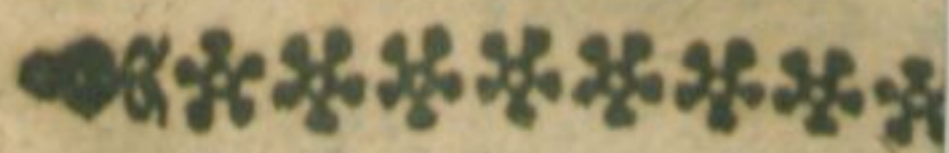
ExAntiqv

Summè Reven

DN. MIC
S. THEO
LEBERRI

In
Ad Diem III. M

M. JOHA

Literis CH

LA.
IM,
Theo-

atque

HERO,
L. CE-
TOR.

XXXVIII

Starck/

d. Typ.

KODAK Color Control Patches

Kodak
LICENSED PRODUCT
3/Color Black

© The Tiffen Company, 2000

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

1 2 3 4 5 6 7 8

19 18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8

Inches

Centimetres

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

